

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№4(4)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 106 sahifa,
22-aprel, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woogyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Pedagog kadrlar tayyorlashda microteaching metodining tashkiliy asoslari va uni samarali qo'llash mexanizmlari.....	10
Abdiqayumova Malika	
Ijtimoiy pedagogik faoliyatning bolalarning moslashuv ko'nikmalarini shakllantirishdagi o'rni	14
Abdullayeva Yulduz Qurbon qizi, Xudayberdiyeva Zilola Azamat qizi	
Talabalarning og'zaki nutqini interfaol usullar yordamida rivojlantirish	18
Atamirzayeva Ezoza	
English Language Barriers Among Rural Ecotourism Guides in Uzbekistan	22
Aminova Asilaxon Sobir qizi	
Совершенствование методов обучения студентов эффективному управлению временем на основе тайм-менеджмента.....	25
Уразова М. Б., Абатова У. Б.	
Zamonaviy ta'limda innovatsion pedagogik texnologiyalarning o'rni va samaradorligi	30
Xurramova Dilso'z Baxtiyor qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'yin asosida ta'limni tashkil etishning pedagogik ahamiyati.....	33
Gaipova Akjunis Qayratovna	
Bo'lajak o'qituvchilarda o'zini o'zi tashkil etish tushunchasi va uning pedagogik mohiyati.....	37
Alimov Bekzod Nematovich	
O'qituvchilarning uzluksiz kasbiy rivojlanish tadbirlarini maktab darajasida boshqarishning integratsiyalashgan yondashuvi	41
Ahadova Mushtariybonu Akmal qizi	
Talabalarning tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishda innovatsion yondashuvlar	48
Xurramova Sanobar Mahmatmurod qizi	
Pedagogical Integration as a Factor of Humanization in Professional Teacher Education	53
Yusupova Mukhabbat Anatolyevna	
Yoshlarda iqtisodiy tafakkur shakllanishida etnik muhitning ta'siri.....	58
Erkinova Sevara Najmiddin qiz	
Innovative Approaches to Teaching English in Higher Education: a Methodological Study	61
Gulsara Khakimova	
Bo'lajak pedagoglarda kognitiv faollikni rivojlantirishda neyropedagogika asoslari.....	63
Hikmatova Jamila Fatox qizi	
Maktabgacha yoshdagi aqli zaif bolalarning eshituv idrokini rivojlantirish texnologiyalari.....	68
I. S. Xamrayeva, Nuriddinova Muxayyo Ishxodjayevna	
Badiiy matn asosida nutqiy ko'nikmalar va ijodiy tafakkur integratsiyasini ta'minlash metodikasi	73
Jo'rayeva Sevinch Abdialim qizi	
Etnopedagogik muhitda maktabgacha katta yoshdagi bolalarning nutqini rivojlantirish.....	77
Murodova Farangis G'anisherovna	
Malaka oshirish jarayonida muammoga asoslangan o'qitish vositasida MTT tarbiyachilarining 4K ko'nikmasini rivojlantirish texnologiyasi	81
Ravshanova Xafiza Komilovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida xalq og'zaki ijodi vositalaridan (ertak, maqol, qo'shiq, afsona, doston va boshqalar) foydalanishning nazariy asoslari, xalqaro va milliy tajribasi	85
Tog'ayeva Munisa Muxammadiyevna	
Akademik ko'nikmalarni rivojlantirish asosida kelajakdagi o'qituvchining kasbiy kompetensiyasini shakllantirish	89
Tursunova Elmira Ulug'bekovna, Rayimova Mushtariy Raup qizi	
Sensor integratsiya autizm spektri buzilishi bo'lgan bolalarning xulq-atvor va hissiy holatiga ta'siri.....	91
Xamidova Muyassar Polsaidovna, Abdullayeva Muslima Shovkat qizi	

Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining mantiqiy fikrlashini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	96
Xoshimova Dilobar Kuchkarovna, Nortosheva Dildora Orif qizi, Avazmurodova Mehribon Sharif qizi	
Инновационная методика нравственного воспитания в начальных классах: подход межпредметной интеграции	101
Улугмурадова Шохсанам	

TALABALARNING TANQIDIY FIKRLASH KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR

Xurramova Sanobar Mahmatmurod qizi

Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim fakulteti o'qituvchisi, PhD
Termiz davlat pedagogika instituti

Annotatsiya: Oliy ta'lim muassasalarida talabalarda tanqidiy fikrlash kompetensiyasini shakllantirishda innovatsion pedagogik texnologiyalarning o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Tadqiqotda muammoli ta'lim, loyiha asosida o'qitish, interfaol metodlar, debat va keys-stadi texnologiyalarining talabalarning mustaqil fikrlash, tahlil qilish, baholash hamda xulosa chiqarish ko'nikmalarini rivojlantirishdagi samaradorligi yoritiladi. Shuningdek, raqamli ta'lim vositalari va axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish orqali tanqidiy fikrlashni rivojlantirish imkoniyatlari ko'rsatib beriladi. Innovatsion yondashuvlarning amaliy ahamiyati asoslanib, ularni ta'lim jarayoniga joriy etish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Kalit so'zlar: tanqidiy fikrlash, innovatsion pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar, muammoli ta'lim, loyiha metodi, keys-stadi, oliy ta'lim, kompetensiyaviy yondashuv.

Abstract: The role of innovative pedagogical technologies in developing critical thinking skills among university students is analyzed. The study highlights the effectiveness of problem-based learning, project-based instruction, interactive methods, debates, and case study technologies in fostering students' abilities to analyze information, evaluate arguments, make independent decisions, and draw reasoned conclusions. Particular attention is given to the use of digital educational tools and information and communication technologies as means of enhancing students' cognitive engagement. The practical significance of implementing innovative approaches in higher education is substantiated, and recommendations for improving teaching practices are provided.

Key words: critical thinking, innovative pedagogical technologies, interactive methods, problem-based learning, project-based learning, case study, higher education, competency-based approach.

Аннотация: Рассматривается роль инновационных педагогических технологий в формировании критического мышления у студентов высших учебных заведений. Анализируются возможности проблемного обучения, проектной деятельности, интерактивных методов, дебатов и кейс-стади в развитии навыков анализа, оценки информации, самостоятельного принятия решений и аргументированного мышления. Особое внимание уделяется использованию цифровых образовательных ресурсов и информационно-коммуникационных технологий как средств активизации познавательной деятельности обучающихся. Обоснована практическая значимость внедрения инновационных подходов в образовательный процесс и предложены методические рекомендации.

Ключевые слова: критическое мышление, инновационные педагогические технологии, интерактивные методы, проблемное обучение, проектная деятельность, кейс-стади, высшее образование, компетентностный подход.

KIRISH

Bugungi globallashuv, axborot oqimining keskin ortishi va zamonaviy jamiyatning tezkor rivojlanishi sharoitida oliy ta'lim tizimi oldiga qo'yilayotgan talablar sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarilmoqda. Endilikda ta'lim jarayonining asosiy maqsadi nafaqat talabalarga tayyor bilimlarni yetkazish, balki ularni mustaqil fikrlashga, axborotni tanqidiy tahlil qilishga, muammolarga ijodiy va asosli yondashishga o'rgatishdan iboratdir. Shu nuqtayi nazardan, talabalarda tanqidiy fikrlash kompetensiyasini shakllantirish zamonaviy ta'limning ustuvor vazifalaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda.

Tanqidiy fikrlash shaxsning bilimlarni ongli ravishda qabul qilishi, ularni tahlil etishi, baholashi va asoslangan xulosalar chiqarish qobiliyatini ifodalaydi. Ushbu ko'nikma talabalarni nafaqat akademik faoliyatda, balki kelajakdagi kasbiy faoliyatida ham samarali qarorlar qabul qilishga tayyorlaydi. Shuningdek, tanqidiy fikrlash rivojlangan talaba turli axborot manbalarini solishtira oladi, mantiqiy xatolarni aniqlaydi, muammoli vaziyatlarda mustaqil va mas'uliyatli pozitsiyani egallaydi. Shu bois, oliy ta'lim muassasalarida mazkur kompetensiyani shakllantirish ta'lim sifatini oshirishning muhim omili hisoblanadi.

An'anaviy o'qitish usullarida ko'proq reproduktiv faoliyat ustun bo'lib, talabalar tayyor bilimlarni qabul qiluvchi subyekt sifatida ishtirok etadi. Bunday yondashuv esa ularning faolligini, mustaqil fikrlash va tahliliy ko'nikmalarini yetarli darajada rivojlantira olmaydi. Shu sababli, bugungi kunda ta'lim jarayoniga innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish zarurati yuzaga kelmoqda. Innovatsion texnologiyalar ta'lim oluvchini faol subyekt sifatida shakllantirishga, uning intellektual va ijodiy salohiyatini to'liq namoyon etishga xizmat qiladi.

Innovatsion pedagogik texnologiyalar jumlasiga muammoli ta'lim, loyiha asosida o'qitish, interfaol metodlar, keys-stadi, debatlar, hamkorlikda o'rganish hamda raqamli ta'lim texnologiyalari kiradi. Ushbu yondashuvlar talabalarning bilish faoliyatini faollashtiradi, ularni fikr almashishga, bahs-munozara yuritishga, dalillar asosida o'z nuqtayi nazarini himoya qilishga undaydi. Natijada talabalarda tanqidiy fikrlashning muhim komponentlari – tahlil, sintez, baholash va refleksiya ko'nikmalari shakllanadi.

Shu munosabat bilan, mazkur maqolada talabalarda tanqidiy fikrlashni shakllantirishda innovatsion pedagogik texnologiyalarning o'rni, ularning ta'lim jarayonidagi samaradorligi hamda amaliy qo'llash imkoniyatlari tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini oshirish, talabalarning intellektual faolligini rivojlantirish va raqobatbardosh kadrlar tayyorlash jarayonida metodik asos bo'lib xizmat qilishi ko'zda tutiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Talabalarda tanqidiy fikrlashni shakllantirish masalasi pedagogika, psixologiya va didaktika fanlarida muhim tadqiqot obyekti sifatida qaralib kelinmoqda. Mazkur tushuncha shaxsning bilish jarayonlari, mustaqil tafakkuri hamda refleksiv faoliyati bilan uzviy bog'liq bo'lib, uni rivojlantirish masalasi turli ilmiy maktablar doirasida keng yoritilgan.

Tanqidiy fikrlashning nazariy asoslari, avvalo, klassik pedagogika va psixologiya vakillarining ilmiy qarashlarida aks etgan. L.S. Vygotskiy tomonidan ilgari surilgan "yaqin rivojlanish zonasi" nazariyasi ta'lim jarayonida o'quvchi yoki talabaning mustaqil fikrlash salohiyatini rivojlantirish zarurligini asoslaydi. Muallif fikricha, bilimlarni faol o'zlashtirish jarayonida muammoli vaziyatlar yaratish tanqidiy tafakkurning shakllanishiga xizmat qiladi.

S.L. Rubinshteyn va A.N. Leontyevlarning faoliyatga yo'naltirilgan yondashuvi ham tanqidiy fikrlashni shaxs faoliyatining muhim komponenti sifatida talqin qiladi.

Zamonaviy pedagogik tadqiqotlarda tanqidiy fikrlash tushunchasi kengroq mazmunda yoritilib, u axborotni tahlil qilish, baholash, solishtirish, mantiqiy xulosalar chiqarish va qaror qabul qilish jarayonlarini qamrab oluvchi murakkab kompetensiya sifatida e'tirof etiladi. J. Dewey tanqidiy fikrlashni reflektiv tafakkur sifatida ta'riflab, ta'lim jarayonida muammoli vazifalar orqali uni rivojlantirish mumkinligini ta'kidlaydi.

B. Bloomning taksonomiyasi esa tahlil, sintez va baholash kabi yuqori darajadagi kognitiv ko'nikmalarni tanqidiy fikrlashning asosiy tarkibiy qismlari sifatida belgilaydi.

Innovatsion pedagogik texnologiyalar orqali tanqidiy fikrlashni rivojlantirish masalasi ko'plab tadqiqotlarda alohida o'rganilgan. E.I. Passov, I.L. Bim, A.N. Shchukin kabi olimlar interfaol metodlarning ta'lim samaradorligini oshirishdagi rolini asoslab berganlar. Ularning fikricha, munozara, debat, guruhli ishlash va loyiha metodlari talabalarning fikrlash faolligini kuchaytiradi hamda bilimlarni chuqurroq o'zlashtirishga yordam beradi.

Muammoli ta'lim texnologiyasi tanqidiy fikrlashni shakllantirishda eng samarali yondashuvlardan biri sifatida qaraladi. Ushbu texnologiya asosida tashkil etilgan darslarda talabalar tayyor bilimlarni emas, balki muammoni hal etish jarayonida yangi bilimlarni mustaqil ravishda kashf etadilar. Bu esa ularning mantiqiy fikrlashi, tahliliy yondashuvi va reflektiv qobiliyatlarini rivojlantiradi. Loyiha asosida o'qitish texnologiyasi ham talabalarni izlanishga, axborot manbalarini tanlash va baholashga o'rgatish orqali tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga xizmat qiladi.

So'nggi yillarda raqamli pedagogika va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi tanqidiy fikrlashni shakllantirish bo'yicha yangi imkoniyatlarni yuzaga keltirdi. O.V. Sysoyev va boshqa tadqiqotchilar raqamli ta'lim muhitida interaktiv platformalar, onlayn munozaralar va multimedia vositalaridan foydalanish talabalarning bilish faoliyatini faollashtirishini ta'kidlaydilar. Bunda talaba axborotni nafaqat iste'molchi, balki tahlil qiluvchi va baholovchi subyekt sifatida ishtirok etadi.

Mahalliy tadqiqotchilar tomonidan ham tanqidiy fikrlashni rivojlantirish masalasi dolzarb mavzu sifatida o'rganilmoqda. O'zbekiston ta'lim tizimida kompetensiyaviy yondashuvni joriy etish jarayonida tanqidiy fikrlash asosiy tayanch kompetensiyalardan biri sifatida belgilangan. Ushbu yo'nalishdagi ilmiy ishlar innovatsion metod va texnologiyalarni milliy ta'lim sharoitiga moslashtirish, talabalarning ijodiy va tahliliy salohiyatini oshirish masalalariga qaratilgan.

Tahlil qilingan adabiyotlar shuni ko'rsatadiki, tanqidiy fikrlashni shakllantirishda innovatsion pedagogik texnologiyalar muhim metodik asos bo'lib xizmat qiladi. Biroq mavjud tadqiqotlarda ayrim texnologiyalarning amaliy qo'llanilishi va ularning ta'lim jarayonidagi real samaradorligini aniqlash masalalari yetarlicha yoritilmagan. Shu bois, mazkur maqolada innovatsion pedagogik texnologiyalarning talabalarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirishdagi imkoniyatlarini amaliy nuqtayi nazardan tahlil qilish dolzarb hisoblanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda talabalarning tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini aniqlash maqsadida kompleks yondashuv asosida ma'lumotlar yig'ildi. Dastlab, so'rovnomalar va test usullari orqali talabalarning boshlang'ich darajadagi tanqidiy fikrlash ko'rsatkichlari baholandi. Keyingi bosqichda kuzatuv, suhbat hamda diagnostik topshiriqlar orqali ularning o'quv jarayonidagi faolligi, muammoli vaziyatlarni hal etish va mustaqil fikrlash darajasi o'rganildi. Tajriba jarayonida innovatsion pedagogik texnologiyalar qo'llanilgan guruhlar va an'anaviy metodlar asosida o'qitilgan guruhlar o'rtasida qiyosiy tahlil o'tkazildi. Olingan natijalar statistik va taqqoslash usullari yordamida tahlil qilinib, tanqidiy fikrlashning asosiy komponentlari – tahlil, baholash va xulosa chiqarish ko'nikmalaridagi o'zgarishlar aniqlashtirildi. Ma'lumotlarni qayta ishlashda diagramma va foizli ko'rsatkichlardan foydalanilib, yakuniy xulosalar umumlashtirish usuli asosida chiqarildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi talabalarda tanqidiy fikrlashni shakllantirishda innovatsion pedagogik texnologiyalarning samaradorligini aniqlashdan iborat bo'ldi. Tadqiqot Termiz davlat pedagogika instituti talabalarining turli yo'nalishlari – pedagogika, gumanitar va texnik yo'nalishlarda tahsil olayotgan 60 nafar talaba ishtirokida amalga oshirildi. Tadqiqot jarayonida talabalar innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida o'qitish jarayoniga jalb qilindi, bu esa ularning tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratildi.

Eksperiment natijalarini aniqlash uchun talabalar uch guruhga bo'lindi:

1. **Nazariy nazorat guruhi** – an'anaviy ta'lim metodlari asosida o'qitilgan talabalar.
2. **Amaliy eksperimental guruhi** – innovatsion pedagogik texnologiyalar, jumladan, muammoli ta'lim, loyiha asosida o'qitish va interfaol metodlar qo'llangan talabalar.
3. **Aralash guruhi** – an'anaviy va innovatsion metodlarni uyg'unlashtirgan talabalar.

Tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, amaliy eksperimental guruhda tanqidiy fikrlashning asosiy komponentlari – tahlil, sintez, baholash va refleksiya – sezilarli darajada rivojlangan. Talabalar berilgan vazifalarni mustaqil hal qilish jarayonida axborotni chuqur tahlil qilgan, turli qarashlarni solishtirgan va mantiqiy asoslangan xulosalar chiqarishga muvaffaq bo'lgan. Shu bilan birga, loyiha ishlari va muammoli topshiriqlar ularning ijodiy yondashuvi hamda muammoli vaziyatlarda mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatini oshirgan. Bu esa innovatsion metodlarning tanqidiy fikrlashni shakllantirishdagi samaradorligini amalda ko'rsatdi.

Interfaol pedagogik metodlar, jumladan, debatlar, guruhli muhokamalar, rol o'yinlari va keys-metodlari talabalar fikrlash faolligini yanada kuchaytirdi. Eksperiment davomida ushbu mashg'ulotlarda qatnashgan talabalar o'z fikrini asoslash, bahsda dalillar keltirish va muammoni turlicha yondashuv bilan tahlil qilish qobiliyatini rivojlantirdi. Natijada interfaol metodlar tanqidiy fikrlashning mantiqiy va reflektiv komponentlarini mustahkamlashda muhim vosita ekanligi aniqlandi.

Shuningdek, raqamli texnologiyalar va multimediyalar vositalarining qo'llanilishi talabalarning mustaqil o'rganish sur'atini oshirdi. Onlayn platformalar, interaktiv testlar, videomateriallar va multimediyalar resurslaridan foydalanish jarayonida talabalar axborotni tahlil qilish va baholashga faolroq jalb qilindi, o'z fikrini yozma va og'zaki ifoda etish ko'nikmalari sezilarli darajada rivojlandi. Shu bilan birga, raqamli resurslar talabalarda o'zaro hamkorlik va kommunikativ ko'nikmalarni mustahkamlash imkonini berdi.

Nazariy va aralash guruhlar bilan taqqoslaganda, nazariy nazorat guruhi an'anaviy metodika asosida o'qitilganligi sababli tanqidiy fikrlash ko'rsatkichlari pastroq bo'ldi. Aralash guruh ba'zi komponentlarda eksperimental guruhga yaqin natijalar ko'rsatgan bo'lsa-da, interfaol va muammoli metodlar bilan muntazam ishlash eksperimental guruhdagi kabi yuqori samaradorlik bermadi. Shu bois, bu holat innovatsion pedagogik texnologiyalarni tizimli va uzluksiz qo'llash muhimligini tasdiqlaydi.

Bundan tashqari, innovatsion texnologiyalar talabalarning o'quv motivatsiyasiga ijobiy ta'sir ko'rsatdi. Eksperimental guruh talabalarini o'qishga faolroq jalb qilindi, mustaqil izlanish va o'z fikrini asoslashga bo'lgan qiziqishlari oshdi. Diagnostik testlar natijalari mashg'ulotlar boshidagi ko'rsatkichlar bilan solishtirilganda, barcha eksperimental guruhlarda tanqidiy fikrlash ko'rsatkichlarida sezilarli o'sish kuzatildi.

Shuningdek, madaniyatlararo va ijtimoiy komponentni rivojlantirishda guruh ishlari, rol o'yinlari va muammoli topshiriqlar muhim rol o'ynadi. Talabalar turli fikrlarni tinglash, baholash va hurmat qilish ko'nikmalarini shakllantirdi. Bu esa tanqidiy fikrlashni rivojlantirish bilan birga, ijtimoiy va madaniy ongning kengaytirishiga xizmat qildi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, innovatsion pedagogik texnologiyalar talabalarda tanqidiy fikrlashni kompleks tarzda rivojlantirishda yuqori samaradorlikka ega. Maxsus muammoli vazifalar, loyiha ishlari, interfaol metodlar va raqamli vositalar birgalikda qo'llanganda, talabalarning mantiqiy, reflektiv

va ijodiy tafakkuri sezilarli darajada rivojlantiriladi. Shu asosda zamonaviy ta'lim jarayonida tanqidiy fikrlashni shakllantirish innovatsion pedagogik texnologiyalarni tizimli va uzluksiz qo'llash orqali samarali amalga oshirilishi mumkin.

Olingan natijalar tadqiqotning asosiy maqsadi – talabalarda tanqidiy fikrlashni shakllantirishda innovatsion pedagogik texnologiyalarning samaradorligini aniqlash – bilan bevosita bog'liq. Eksperiment natijalari shuni ko'rsatdiki, innovatsion metod va texnologiyalar talabalarning tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini kompleks rivojlantirishda an'anaviy metodlardan aniq ustunlikka ega. Bu natija avvalgi tadqiqotlar bilan hamohangdir; masalan, muammoli ta'lim va loyiha asosida o'qitish metodlarining tanqidiy tafakkur, ijodiy yondashuv hamda mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatini oshirishdagi roli bir qancha ilmiy manbalarda tasdiqlangan (Rustamova, 2025; Passov, 2001; Vygotkiy, 1978).

Tadqiqot davomida interfaol metodlar, jumladan, debatlar, guruhli muhokamalar va rol o'yinlari talabalarning fikrlash faoliyatini sezilarli darajada kuchaytirgani kuzatildi. Bu natija shuni ko'rsatdiki, tanqidiy fikrlash nafaqat kognitiv qobiliyatlar, balki kommunikativ va ijtimoiy ko'nikmalar bilan chambarchas bog'liq. Shuningdek, eksperiment davomida raqamli texnologiyalar va multimediya vositalaridan foydalanish talabalarning mustaqil izlanish va axborotni tahlil qilish sur'atini oshirgani, o'z fikrini yozma va og'zaki ifoda etish ko'nikmalarini rivojlantirgani aniqlandi. Bu esa zamonaviy ta'lim jarayonida innovatsion vositalarning o'rni va ahamiyatini yana bir bor tasdiqlaydi (Borodina, 2019; Sysoyev, 2020).

Nazariy va aralash guruhlar bilan taqqoslaganda, eksperimental guruhning tanqidiy fikrlash ko'rsatkichlarida yuqori natijalar qayd etildi. Aralash guruh ba'zi komponentlarda eksperimental guruhga yaqinlashgan bo'lsa-da, interfaol va muammoli metodlarning muntazam qo'llanilmasligi samaradorlikni pastroq darajada saqlab qoldi. Shu nuqtayi nazardan, tadqiqot innovatsion pedagogik texnologiyalarni tizimli va uzluksiz qo'llash muhimligini tasdiqlaydi.

Shuni alohida ta'kidlash lozimki, talabalarda tanqidiy fikrlashni shakllantirish nafaqat akademik ko'nikmalarni, balki ijtimoiy va madaniy ongini rivojlantirishga ham xizmat qiladi. Guruh ishlari, rol o'yinlari va muammoli topshiriqlar orqali talabalar turli fikrlarni tinglash, baholash va hurmat qilish qobiliyatini oshirdi, bu esa madaniyatlararo kommunikatsiya va tolerantlikni rivojlantirishga xizmat qilgan. Shu jihatdan, tadqiqot natijalari innovatsion pedagogik texnologiyalarning tanqidiy fikrlashni shakllantirish bilan birga, talabalar o'rtasida ijtimoiy-madaniy ko'nikmalarni ham rivojlantirish imkoniyatini yaratishini ko'rsatadi.

Bundan tashqari, tadqiqotning amaliy ahamiyati shundaki, olingan natijalar talabalarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda ta'lim jarayonini tashkil etishda qo'llanishi mumkin. Masalan, innovatsion texnologiyalarni qo'llash orqali turli yo'nalishdagi talabalar o'rtasidagi bilim va ko'nikmalar farqlari kamaytirilishi, mustaqil va ijodiy fikrlash rivojlantirilishi, o'qituvchilarning pedagogik-metodik kompetensiyasi oshirilishi mumkin.

Shu bilan birga, tadqiqot chegaralari ham mavjud. Eksperiment faqat Termiz davlat pedagogika instituti talabalariga asoslangan bo'lib, natijalarni boshqa hududlar yoki ta'lim muassasalariga to'g'ridan to'g'ri tatbiq etishdan oldin qo'shimcha tadqiqotlar talab etiladi. Kelgusida tadqiqotni kengaytirish, turli yosh guruhlari va fan yo'nalishlarida innovatsion texnologiyalar samaradorligini o'rganish mumkin.

Xulosa qilib aytganda, tadqiqot innovatsion pedagogik texnologiyalar tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda samarali ekanini ilmiy asoslab berdi. Muammoli ta'lim, loyiha asosida o'qitish, interfaol metodlar va raqamli vositalarni tizimli qo'llash talabalarning mantiqiy, reflektiv va ijodiy tafakkurini rivojlantirishga xizmat qiladi hamda ularning zamonaviy ijtimoiy-madaniy muhitga muvaffaqiyatli moslashishiga tayyorlaydi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, talabalarda tanqidiy fikrlashni shakllantirishda innovatsion pedagogik texnologiyalar yuqori samaradorlikka ega. Eksperimental ish davomida muammoli ta'lim, loyiha asosida o'qitish, interfaol metodlar va raqamli vositalar tizimli qo'llanganda, talabalar tanqidiy fikrlashning barcha komponentlarini – tahlil, sintez, baholash va refleksiya – sezilarli darajada rivojlantirdi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki:

1. Muammoli va loyiha asosida o'qitish talabalarning mustaqil qaror qabul qilish, muammoli vaziyatlarda ijodiy yondashish va axborotni chuqur tahlil qilish ko'nikmalarini oshirdi.
2. Interfaol metodlar – debatlar, guruhli muhokamalar, rol o'yinlari va keys-metodlar – tanqidiy fikrlashning mantiqiy va reflektiv komponentlarini rivojlantirishga yordam berdi, talabalar o'z fikrini asoslash va muammoni turlicha yondashuv bilan tahlil qilish ko'nikmalarini mustahkamladi.
3. Raqamli texnologiyalar va multimediya vositalari talabalarning mustaqil o'rganish sur'atini oshirdi, kommunikativ va hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantirdi.

Nazariy va aralash guruhlar bilan taqqoslaganda, eksperimental guruhdagi talabalarning tanqidiy fikrlash ko'rsatkichlari aniq yuqori bo'ldi. Bu esa innovatsion pedagogik texnologiyalarni muntazam va tizimli qo'llashning ahamiyatini tasdiqlaydi.

Shuningdek, tadqiqot innovatsion metodlar orqali talabalarda madaniyatlararo kommunikatsiya, tolerantlik va ijtimoiy ongni rivojlantirish mumkinligini ham ko'rsatdi. Talabalar guruh ishlari, muammoli topshiriqlar va rol o'yinlari yordamida turli fikrlarni tinglash, baholash va hurmat qilish ko'nikmalarini mustahkamladi.

Umuman olganda, tadqiqot talabalarda tanqidiy fikrlashni shakllantirish bo'yicha innovatsion pedagogik texnologiyalarni tizimli va kompleks qo'llash zarurligini ilmiy asoslab berdi. Ushbu yondashuv nafaqat kognitiv, balki ijtimoiy, kommunikativ va ijodiy ko'nikmalarni rivojlantirishga xizmat qiladi hamda talabalarni zamonaviy ta'lim va ijtimoiy-madaniy muhitga muvaffaqiyatli moslashishga tayyorlaydi.

Tadqiqot natijalari amaliy jihatdan oliy ta'lim muassasalari va pedagogik institutlarda talabalarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirish bo'yicha metodik tavsiyalar ishlab chiqishda qo'llanishi mumkin. Shu bilan birga, kelgusida tadqiqotni boshqa yo'nalishlar, yosh guruhlari va fanlar bo'yicha kengaytirish imkoniyatlari mavjud.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Виготский Л.С. Психология развития. – М.: Педагогика, 1984.
2. Ушинский К.Д. Родное слово. – М.: Просвещение, 1969.
3. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. – М.: Педагогика, 1975.
4. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. – М.: Педагогика, 1976.
5. Пассов Е.И. Методика преподавания русского языка как иностранного. – М.: Просвещение, 2000.
6. Бим И.Л., Галскова Н.Д. Русский язык как иностранный. – М.: ВЛАДОС, 2006.
7. Щукин А.Н. Методика обучения иностранным языкам. – СПб.: Питер, 2010.
8. Сафонова В.В., Елизарова Г.В. Лингвокультурные аспекты преподавания русского языка. – М.: Академия, 2012.
9. Верещагин Е.М., Костомаров В.Г. Русский язык и межкультурная коммуникация. – М.: Флинта, 2015.
10. Сысоев О.В., Ляховицкий М.В., Бородин Н.А. Современные педагогические технологии в обучении иностранным языкам. – М.: Юрайт, 2018.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №4(4)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.